

УДК 343.8:477

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.312870>

Ю. А. Пономаренко,

докт. юрид. наук, доц.,

завідувач кафедри кримінального

права Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЯК ВИД ПОКАРАННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Стаття присвячена догматичному аналізу положень про пробаційний нагляд як новий вид покарання за кримінальний правом України. З використанням раніше запропонованого алгоритму дослідження кожного окремого виду покарання, послідовно вивчаються такі характеристики пробаційного нагляду, як: зміст його правообмежень; поняття; розмір; коло осіб, до яких він може бути застосований; особливості встановлення у санкціях; особливості призначення; особливості призначення неповнолітнім; особливості заміни; особливості звільнення від відбування; вплив на погашення і зняття судимості; кримінальна відповідальність за ухилення від відбування.

За результатами проведеного аналізу надано описання кожній з названих характеристик пробаційного нагляду, показано системні зв'язки приписів про цей вид покарання з іншими положеннями КК України. Наголошено на необхідності відмови від використання цього виду покарання в санкціях за тяжкі злочини, а також в санкціях за кримінальні правопорушення, за які не допускається звільнення від відбування покарання з випробуванням. Сформульовані рекомендації для судової практики щодо застосування пробаційного нагляду при його призначенні за одиначне кримінальне правопорушення, а також за сукупністю кримінальних правопорушень чи сукупністю вироків. Описані можливості використання пробаційного нагляду як замінного чи замінюючого покарання з усіх передбачених КК підстав, а також можливості звільнення від його відбування з кожної передбаченої КК підстави. Визначено особливості погашення судимості особами, які відбули покарання у виді пробаційного нагляду. Уперше в літературі досліджена проблематика кримінальної відповідальності за ухилення від відбування пробаційного нагляду, надане тлумачення усім ознакам складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 389 КК.

За результатами проведеного дослідження виявлено й описано низку недоліків законодавства в частині правового регулювання пробаційного нагляду, запропоновані шляхи їх виправлення.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне правопорушення, кримінальна відповідальність, система покарань, пробаційний нагляд, призначення покарання, звільнення від покарання, заміна покарання.

Постановка проблеми. Питання вдосконалення елементного складу системи покарань протягом майже всього періоду незалежності України є постійно актуальним у кримінально-правовій науці. Серед пропозицій про зміну змісту чи виключення із системи окремих видів покарань, у літературі інколи з'являлися й судження про необхідність доповнення системи новими видами. Більше ніж два десятки років законодавець не дослухався до цих суджень, зберігаючи систему стабільною. І лише 23 серпня 2023 р. був прийнятий закон¹, що набув чинності з 28 березня 2024 р., яким система покарань була доповнена новим елементом – покаранням у виді пробаційного нагляду (ст. 59-1 КК). Відповідно було змінено і низку інших статей Загальної частини, а також санкції багатьох статей його Особливої частини.

Доповнення системи покарань новим елементом породило цілу низку питань правозастосування і вимагало від кримінально-правової науки описання усіх кримінально-правових наслідків цієї новелізації. Варто відзначити, що за відносно нетривалий час після прийняття згаданого закону українські криміналісти відгукнулися на нього вже декількома науковими публікаціями.

Аналіз останніх публікацій. Так, вже за два місяці після прийняття закону на Львівському форумі кримінальної юстиції Д. О. Балобанова піддала критиці пробаційний нагляд через його фактично повну ідентичність з обов'язками, що покладаються на засудженого при звільненні від відбування покарання з випробуванням², а О. В. Євдокімова, окрім того, слушно також звернула увагу й на те, що включення цього виду покарання до низки санкцій статей, що передбачають відповідальність за корупційні кримінальні правопорушення, створює легальну можливість обходу усіх передбачених КК

---

¹ Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань: Закон України від 23 серпня 2023 р. № 3342-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#n10>.

² Балобанова Д. О. Доцільність впровадження пробаційного нагляду як виду покарання. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 26–27 жовт. 2023 р.) / упоряд. І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 16–17.

заборон на пом'якшення покарання корупціонерам і йде врозріз з державною антикорупційною стратегією³.

Натомість, К. М. Оробець, загалом, позитивно оцінив появу пробаційного нагляду в системі покарань і висловив судження про те, що це «відповідає напрямку більш повного забезпечення гуманізму, справедливості та інших правових цінностей у межах реалізації державної кримінально-правової політики... Є підстави сподіватися, що пробаційний нагляд у найближчій перспективі стане дійсно ефективною альтернативою покарань, пов'язаних з обмеженням або позбавленням волі, суттєво позначиться на скороченні проявів рецидиву»⁴. Позитивно оцінив доповнення системи покарань цим новим видом і Т. М. Луцький, але він вважає що «було б правильно, якби пробаційний нагляд в системі покарань, був розташований першим у списку, як найменш суворий вид покарання, а не розташовувався у середині системи покарань». На його думку внаслідок впровадження цього виду покарання «в перспективі значно зменшиться кількість застосування ст. 75 КК України» і «в найближчому майбутньому, такий вид покарання як обмеження волі може бути взагалі виключений з переліку покарань»⁵. Я. Ю. Білас, на основі порівняльного аналізу української і литовської моделей пробаційного також висловила низку пропозицій для українського законодавства. Серед них, на мій погляд, є й такі, які підлягають подальшому обговоренню, як-от: щодо перетворення на імперативне повноваження суду призначати соціально-виховні обов'язки в межах цього виду покарання і встановлення можливості умовно-дострокового звільнення від нього, так і відверто спірні: передбачити в КК України «право посадових осіб органів

---

³ Євдокімова О. В. Проблеми удосконалення видів покарань в умовах воєнного стану. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 26–27 жовт. 2023 р.) / упоряд. І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 111–114.

⁴ Оробець К. М. Пробаційний нагляд – новий вид покарання в Україні: аналіз законодавчої реформи як напрямку кримінально-правової політики з точки зору аксіологічного підходу. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)*. 2023. № 11 (17). С. 660.

⁵ Луцький Т. М. Пробаційний нагляд в системі покарань Кримінального кодексу України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2024. № 4 (74). С. 77, 78.

пробації поряд з судом на власний розсуд встановлювати перелік обов'язків, що покладаються на засудженого при застосуванні щодо нього покарання у виді пробаційного нагляду»⁶.

Загалом же, вивчення перших публікацій стосовно пробаційного нагляду свідчить, що їх автори, переважно, оцінюють обґрунтованість появи цього виду покарання у законі та прогнозують перспективи його застосування судами. Дослідження кримінально-правових властивостей пробаційного нагляду тільки починається⁷, а тому потребує свого системного розвитку і продовження. З мого погляду, це може бути здійснене із застосуванням алгоритму дослідження окремого виду покарання, що був запропонований мною ще 2009 року⁸, і після того знайшов певну підтримку та розвиток у наукових дослідженнях⁹.

Метою статті, з огляду на викладене, є визначення кримінально-правових властивостей покарання у виді пробаційного нагляду.

Виклад основного матеріалу здійснюється у послідовності описання властивостей окремого виду покарання.

Зміст правообмежень пробаційного нагляду складається з двох блоків: обов'язкових правообмежень і факультативних правообмежень. Обов'язкові правообмеження визначені ч. 2 ст. 59-1 КК і складаються з трьох обов'язків; факультативні правообмеження передбачені ч. 3 тієї ж статті і становлять собою п'ять обов'язків. У літературі багаторазово й слушно наголошувалося

---

⁶ Білас Я. Ю. Пробаційний нагляд: новий вид основного покарання в Україні V. неновий вид основного покарання в Латвійській Республіці. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 255.

⁷ Див., наприклад: Євдокімова О. В. Деякі проблемні питання пробаційного нагляду як виду покарання. *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 23 листоп. 2023 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 84–87; Оробець К. М. Покарання у виді пробаційного нагляду: особливості призначення та виконання. *Наука і техніка сьогодні. (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*. 2024. № 1 (29). С. 147–160 та ін.

⁸ Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву України: монографія. Харків: ФІНН, 2009. С. 31–43.

⁹ Див., наприклад: В'юнник М. В. Спеціальні види покарань за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 20 с.; Новікова К. А. Обмеження волі як вид покарання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. 20 с.

на істотному збігу цих правообмежень з тими, які становлять випробування, що застосовується при умовному звільненні від відбування покарання (ст. 76 КК). Порівняння переліків обов'язків, що закріплені частинами 2 і 3 ст. 59-1 КК, з одного боку, і передбачені частинами 1 і 3 ст. 76 КК, з іншого, свідчить лише про такі відмінності між ними:

1) обов'язок не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації для пробаційного нагляду є *обов'язковим*, а для випробування – *факультативним*. Вочевидь, це спрямоване на посилення карального змісту пробаційного нагляду порівняно з випробуванням;

2) обов'язки використовувати електронний засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою є *новими і обов'язковими* для пробаційного нагляду, вони не передбачені у змісті випробування. Думається, що і цим законодавець також мав на меті посилити каральний зміст пробаційного нагляду;

3) натомість, обов'язок попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого є *факультативним* для випробування, проте *не передбачений* у змісті пробаційного нагляду. Мабуть, законодавець вважав, що у змісті покарання не місце таким обов'язкам, які мають суто приватно-правовий характер;

4) обов'язок дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля є *факультативним* в обох випадках, але в змісті пробаційного нагляду законодавець *змінив його розташування*: поставив на друге в переліку, тоді як у випробуванні він знаходиться на останньому шостому. Можливо, це є свідченням переоцінки законодавцем ступеня суворості цього обов'язку і спонуканням судів до більш частого його застосування;

5) у змісті обов'язку, передбаченого п. 3 ч. 3 ст. 59-1 КК, порівняно з аналогічним, що передбачений п. 3 ч. 3 ст. 76 КК, після слів «якщо йому буде

запропоновано» вилучено слово «відповідну». Таким чином, особа, яка засуджена до пробаційного нагляду, зобов'язана працевлаштуватися, навіть якщо їй буде запропонована *невідповідна* посада (робота), тоді як особа, яка знаходиться на випробуванні, зобов'язана працевлаштуватися, лише якщо їй запропоновано *відповідну* посаду (роботу);

б) обов'язок пройти курс лікування, який при випробуванні може стосуватися лише розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, при пробаційному нагляді *може також стосуватися й наркотичної чи алкогольної залежності*;

7) появу слова «свого» в обов'язку засудженого до пробаційного нагляду повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання, слід вважати редакційною правкою, яка не тягне за собою змістовних змін закону. Не викликає сумнівів, що й особа, яка знаходиться на випробуванні, зобов'язана повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну саме свого місця проживання, роботи або навчання.

Загалом, правообмеження пробаційного нагляду полягають у тому, що на особу, яка не обмежена в праві на особисту свободу, покладаються чи можуть бути покладені обов'язки, які стосуються:

- 1) обмеження її свободи пересування (п. 3 ч. 2, п. 1 і 2 ч. 3 ст. 59-1 КК);
- 2) контролю за її місцем перебування і поведінкою (п. 1 і 2 ч. 2, п. 1 ч. 3 ст. 59-1 КК);
- 3) обмеження на вчинення соціально неприйнятних актів (п. 2 ч. 3 ст. 59-1 КК);
- 4) зобов'язування вчинення актів, корисних для суспільства і самої особи (п. 2, 3, 4 і 5 ч. 3 ст. 59-1 КК).

При цьому, обмеження свободи пересування належить як до обов'язкових правообмежень, так і до тих з факультативних, які розміщені

законодавцем у перших пунктах ч. 3 ст. 59-1 КК, що є певним орієнтиром судам щодо необхідності їх застосування. Тісно пов'язаними з цими обмеженням і похідними від них є обов'язки, які стосуються контролю за місцем перебування і поведінкою засудженого, два з яких також є обов'язковими, а третій – хоч і факультативним, але також настільки значимим, що законодавець не тільки вмістив його у п. 1 ч. 3 ст. 59-1 КК, а ще й визначив особливості його застосування в окремому (останньому) абзаці цієї частини. Обов'язки щодо обмеження вчинення соціально неприйнятних актів та зобов'язування вчинення суспільно чи особисто корисних актів є виключно факультативними і спрямовуються на формування позитивних змін у поведінці засудженої особи.

Такий набір правообмежень за усталеною практикою Європейського Суду з прав людини¹⁰ властивий видам покарань, які обмежують особу в реалізації права на свободу пересування (ст. 2 Протоколу № 4 до Конвенції), але не права на особисту свободу (ст. 5 Конвенції)¹¹. Тому пробаційний нагляд належить саме до покарань, які обмежують особу в реалізації її права на свободу пересування¹² і в такій якості може розглядатися як прообраз нової моделі обмеження свободи, не пов'язаного з ізоляцією особи від суспільства¹³.

Поняття цього виду покарання визначене в ч. 1 ст. 59-1 КК, згідно якої пробаційний нагляд «полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства». В цілому, воно достатньо точно відображає викладені вище правообмеження, що належать до змісту цього виду покарання. Беручи його за основу та ґрунтуючись на

---

¹⁰ Див.: Case of Guzzardi v. Italy (Application no. 7367/76): judgment, 6 November 1980. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57498>; Case of De Tommaso v. Italy (Application no. 43395/09): judgment, 23 February 2017. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171804>.

¹¹ Детальніше див.: Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень. Харків: Право, 2020. С. 431–433, 482–484.

¹² Там само. С. 485–493.

¹³ Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія / Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В. та ін. За заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2024. С. 130–131.

методологічно виправданому способі визначення через рід і видову відмінність, *пробаційний нагляд може бути визначений як вид покарання, який полягає в обмеженні права на свободу пересування засудженого і може бути пов'язаний з покладенням на нього обов'язків, спрямованих на формування позитивних змін у його поведінці.*

Розмір цього виду покарання визначений ч. 4 ст. 59-1 КК, відповідно до якої «пробаційний нагляд призначається на строк від одного до п'яти років». Це загальні межі для цього виду покарання, вихід за які не допускається в жодному разі, у тому числі у випадках призначення його за:

- 1) одиничне кримінальне правопорушення в межах санкції;
- 2) одиничне кримінальне правопорушення із застосуванням ст. 69 КК;
- 3) сукупністю кримінальних правопорушень чи сукупністю вироків.

Єдиний виняток з цього загального правила встановлений ч. 2 ст. 101 КК, відповідно до якої неповнолітнім пробаційний нагляд призначається на строк від 1 до 2 років, про що детальніше йтиметься нижче.

Крім того, вихід за ці межі заборонений і законодавцеві, який не може в санкціях статей Особливої частини передбачити пробаційний нагляд на строк менше 1 або більше 5 років.

Особливістю цього виду покарання є те, що для одного з його правообмежень законодавець встановив спеціальний (скорочений) строк застосування. Відповідно до абз. 7 ч. 3 ст. 59-1 КК «Обов'язок використовувати електронний засіб контролю і нагляду встановлюється судом на строк від одного місяця до одного року». Системне тлумачення цього припису разом з п. 1 ч. 3 і ч. 4 ст. 59-1 КК дає підстави для таких висновків:

- 1) обов'язки *використовувати електронний засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою*, хоч і передбачені одним пунктом ч. 3 ст. 59-1 КК і з'єднані сполучним сполучником «та», проте є самостійними і можуть призначатися як разом, так і окремо – один без іншого;
- 2) тільки для обов'язку *використовувати електронний засіб контролю і*

нагляду судом має бути визначений окремий (спеціальний) строк його застосування в межах від 1 міс. до 1 р.; обов'язок *проживати за вказаною у рішенні суду адресою* застосовується на увесь призначений судом строк пробаційного нагляду;

3) виконання обов'язку *використовувати електронний засіб контролю і нагляду* може починатися як із загальним початком виконання пробаційного нагляду, так і пізніше, з часу, визначеного судом. Проте, у будь-якому разі, має закінчитися не пізніше закінчення загального строку виконання цього виду покарання;

4) виконання обов'язку *використовувати електронний засіб контролю і нагляду* має бути безперервним протягом усього визначеного для нього строку; переривання строку виконання цього обов'язку і сумування окремих відрізків його виконання законом не передбачено;

5) тривалість виконання обов'язку *використовувати електронний засіб контролю і нагляду* має визначатися судом у певній цілій кількості місяців (ст. 73 КК).

Коло осіб, до яких може бути застосований пробаційний нагляд, у законі не обмежене жодними фізичними, демографічними, соціальними чи іншими характеристиками. Єдине обмеження міститься лише в ч. 5 ст. 59-1 КК, згідно якої «пробаційний нагляд не призначається особам, які під час відбування цього виду покарання вчинили кримінальне правопорушення». Таким чином, цей вид покарання належить до загальних з єдиним згаданим обмеженням у застосуванні.

Особливості встановлення в санкціях для цього виду покарання в статтях Загальної частини не визначені, тому законодавець, загалом міг би передбачити його в будь-якій санкції статті Особливої частини, незалежно ні від родового об'єкта кримінального правопорушення, ні від форми вини, з якою воно вчиняється, ні від будь-яких інших його характеристик. Водночас,

врахування загальних правил побудови санкцій¹⁴ унеможлиблює встановлення цього виду покарання в санкціях за тяжкі чи особливо тяжкі злочини і вимагає дуже зваженого підходу до його встановлення в санкціях за нетяжкі злочини, особливо ті, за які передбачене позбавлення волі на строк понад 2 роки. Окрім того, змістовна близькість пробаційного нагляду з випробуванням має унеможливлювати встановлення цього виду покарання в санкціях за ті кримінальні правопорушення, за які забороняється звільнення від відбування покарання з випробуванням¹⁵. На жаль, фактичний стан пеналізації пробаційним наглядом свідчить про низку законодавчих недоліків у цій частині.

Так, станом на 30.09.2024 пробаційний нагляд як вид покарання передбачений у 171 санкції статей Особливої частини, що становить 17,77 % від їхньої загальної кількості (962). Із них 108 (63,16 %) – це санкції за кримінальні проступки; 24 (14,04 %) – санкції за нетяжкі злочини, в яких передбачений або штраф у сумі понад 3.000 н. м. д. г., або позбавлення волі на строк до 2 років; 38 (22,22 %) – санкції за нетяжкі злочини, в яких передбачене позбавлення волі на строк понад 2 роки. Єдиним тяжким злочином, у санкції за який передбачений пробаційний нагляд, є умисне одержання доступу до дитячої порнографії, яке згідно ч. 1 ст. 301-1 КК карається пробаційним наглядом на строк до 5 років або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк від 2 до 6 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років. Вважаю, що законодавцеві слід або замислитися над уточненням ступеня тяжкості цього кримінального правопорушення, або виключити пробаційний нагляд з його санкції. З тих же міркувань мають бути критично переосмислені і ті санкції, де пробаційний нагляд є альтернативним до позбавлення волі на строк до 3-х, 4-

---

¹⁴ Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень. Харків: Право, 2020. С. 560–564.

¹⁵ Євдокімова О. В. Проблеми удосконалення видів покарань в умовах воєнного стану. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 26–27 жовт. 2023 р.) / упоряд. І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 111–114.

х чи 5-ти років.

Крім того, пробаційний нагляд також встановлений і в низці санкцій за кримінальні правопорушення, за які відповідно до ч. 1 ст. 75 КК не допускається звільнення від відбування покарання з випробуванням, а саме: за кримінальні правопорушення, що передбачені ч. 2 ст. 320, ч. 1 і 3 ст. 357 КК, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також ч. 1 ст. 364, ч. 1 ст. 364-1, ч. 1 ст. 368, ч. 3 ст. 368-3, ч. 3 ст. 368-4 КК. Слід погодитися з О. В. Євдокімовою, яка назвала таку пеналізацію порушенням декларованого законодавцем курсу на посилення протидії корупції і завуальованою спробою допустити уникнення службовими особами – корупціонерами реального позбавлення волі¹⁶. Тому з санкцій цих статей пробаційний нагляд має бути безумовно і якнайшвидше виключений.

Особливості призначення пробаційного нагляду в законі не передбачені, тому на нього поширюються виключно загальні положення щодо правил призначення будь-якого виду покарання (ст. 64–72 КК). Зокрема, цей вид покарання може бути призначений засудженому в одному з двох випадків:

- 1) якщо він передбачений у санкції статті Особливої частини КК;
- 2) якщо в санкції статті Особливої частини КК передбачені виключно більш суворі види покарання (арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк), – як більш м'який вид покарання на підставі ч. 1 ст. 69 КК.

У переважній більшості санкцій мінімальний строк пробаційного нагляду не вказаний, тому суд призначає його на строк від 1 року (ч. 4 ст. 59-1 КК) до максимуму, встановленого в санкції. В тих восьми санкціях, де мінімальний строк пробаційного нагляду встановлений на рівні 2 або 3 років (ч. 2 ст. 164, ч. 2 ст. 165, ч. 2 ст. 182, ч. 2 ст. 185, ст. 250, ч. 2 ст. 263, ч. 3 ст. 368-4, ч. 3 ст. 387 КК), суд повноважний або призначити цей вид покарання в межах

---

¹⁶ Євдокімова О. В. Проблеми удосконалення видів покарань в умовах воєнного стану. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 26–27 жовт. 2023 р.) / упоряд. І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 113–114.

санкції, або на підставі ч. 1 ст. 69 КК призначити його нижче від найнижчої межі, але не нижче 1 року.

Призначаючи пробаційний нагляд, суд зобов'язаний застосування усі обов'язки, встановлені ч. 2 ст. 59-1 КК, і має право або не застосувати обов'язки, передбачені ч. 3 цієї ж статті, або ж застосувати будь-яку їх кількість і в будь-якому поєднанні. При цьому слід мати на увазі, що пунктами 1, 2, 3 і 5 ч. 3 ст. 59-1 КК передбачені такі обов'язки, які допускають варіативність їх змісту. Тому суд повинен у вирокі точно вказати, які саме елементи змісту кожного обов'язку, передбаченого названими пунктами, він покладає на засудженого. При застосуванні обов'язку, передбаченого п. 4 ч. 3 ст. 59-1 КК, суд повинен вказати вид пробаційної програми, заходи якої має виконати засуджений.

Зміна під час відбування цього виду покарання обов'язків, що покладені на засудженого, можлива лише з підстав, передбачених п. 5 або 6 ч. 2 ст. 49-1 КВК. Водночас, у ст. 537 КПК законодавець не передбачив пункту, який давав би суду повноваження здійснювати таку зміну (подібно до повноваження, передбаченого п. 13-3 ч. 1 названої статті). Навряд чи суди будуть для таких випадків використовувати п. 14 ч. 1 ст. 537 КПК, тому зміна обов'язків у цьому виді покарання може стати такою ж мертворожденою, як і продовження судом обмежувальних заходів (ч. 3 ст. 91-1 КК), для якого також не знайшлося окремого пункту в ст. 537 КПК.

Встановлена в ч. 5 ст. 59-1 КК заборона призначати пробаційний нагляд «особам, які під час відбування цього виду покарання вчинили кримінальне правопорушення», не тільки поширюється на ті випадки, коли цей вид покарання передбачений у санкції статті Особливої частини, за якою засуджується особа, але й блокує можливість призначення таким особам цього виду покарання як більш м'якого на підставі ст. 69 КК. В окремих випадках ця заборона може призводити до неможливості призначення особі будь-якого передбаченого санкцією виду покарання. Наприклад, якщо неповнолітній,

відбуваючи раніше призначений йому пробаційний нагляд, вчинить погрозу вбивством (ч. 1 ст. 129 КК), то з двох видів основних покарань, передбачених у санкції, жоден не може бути йому призначений:

- 1) пробаційний нагляд – через заборону, встановлену в ч. 5 ст. 59-1 КК;
- 2) обмеження свободи – через незастосовність до неповнолітніх (ч. 3 ст. 61, ч. 1 ст. 98 КК).

У таких випадках суди повинні діяти відповідно до правила, закріпленого в абз. 7 п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24.10.2003¹⁷.

При призначенні пробаційного нагляду за сукупністю кримінальних правопорушень чи сукупністю вироків він може поглинутий більш суворими видами покарань або складений з ними. В останньому випадку пробаційний нагляд має бути переведений в більш суворий вид покарання (в арешт, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк – з розрахунку 2 дні до 1 дня; в обмеження волі – з розрахунку 1 день до 1 дня). Водночас, ч. 1 ст. 72 КК не встановлює співвідношення пробаційного нагляду з менш суворими покараннями. Тому якщо пробаційний нагляд виявиться найбільш суворим основним видом покарання з числа тих, що призначені за одиничні кримінальні правопорушення при сукупності кримінальних правопорушень чи сукупності вироків, то інші менш суворі види покарання мають бути поглинуті ним. У зв'язку із цим положення ч. 4 ст. 71 КК щодо можливості поглинення покарань при сукупності вироків тільки у разі, коли найсуворіший вид покарання призначений у максимальному розмірі, має бути витлумачене так, що до цього найсуворішого виду покарання не може бути доданий ні один день або з огляду на те, що дійсно досягнуто його максимальної межі, або у зв'язку із тим, що більш м'який вид покарання не може бути перерахований у цей більш суворий

---

¹⁷ Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленум Верховного Суду України від 24.10.2003 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>.

у зв'язку з відсутністю відповідних положень у ч. 1 ст. 72 КК. Тільки штраф і позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що призначені у названих випадках як основні покарання, у разі, якщо суд не знайде за можливе поглинути їх пробаційним наглядом, можуть бути обернені до самостійного виконання разом із ним.

Особливості призначення неповнолітнім. Пробаційний нагляд замінив собою арешт в переліку покарань, які застосовуються до неповнолітніх. Відповідно до ч. 1 ст. 101 КК він може бути призначений неповнолітньому незалежно ні від його віку, ні від будь-яких інших обставин. Таким чином, пробаційний нагляд став третім основним видом покарання, який підлягає застосуванню до неповнолітніх віком від 14 до 16 р., і входить до п'ятірки тих, які застосовуються до неновітніх віком від 16 до 18 р. Обом цим віковим підгрупам неповнолітніх пробаційний нагляд, відповідно до ч. 2 ст. 102 КК, може бути призначений на строк від 1 до 2 років. Це стосується у тому числі й згаданих вище 8 випадків, коли в санкції статті Особливої частини визначений мінімальний строк цього виду покарання на рівні 2 або 3 років. При призначенні покарання неповнолітньому на підставі таких санкцій строк пробаційного нагляду має визначатися в межах до 2-х років, при чому без посилення на ст. 69 КК. У цьому разі підставою призначення покарання нижче нижньої межі буде п. 2 ч. 1 ст. 65 КК, який вимагає від суду враховувати при призначенні покарання не лише межі санкції, а й положення Загальної частини.

Максимальний дворічний строк пробаційного нагляду для неповнолітніх поширюється як на випадки призначення його за одичне кримінальне правопорушення, так і випадки призначення його як остаточного за сукупністю кримінальних правопорушень або сукупністю вироків.

Особливості заміни, тобто використання пробаційного нагляду як замінюваного або замінюючого покарання законом не визначені. Тому питання про використання його в одній чи іншій з цих якостей має вирішуватися

виключно на основі загальних приписів.

Зокрема, *пробаційний нагляд може бути замінений іншим видом покарання* виключно з однієї загальної підстави – при зворотній дії в часі кримінального закону, який пом'якшує кримінальну відповідальність (ч. 3 ст. 74 КК) – якщо такий закон за кримінальне правопорушення, за яке особа засуджена до пробаційного нагляду, в якості найбільш суворого передбачає більш м'який вид покарання.

Натомість, *пробаційний нагляд не може бути замінений іншим видом покарання* з інших загальних підстав, а саме:

1) ст. 82 КК – заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням;

2) ч. 4 ст. 83 КК – заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням вагітним жінкам і жінкам, що народили дитину.

У той же час, *інший вид покарання може бути замінений пробаційним наглядом* з усіх трьох вище згаданих загальних підстав, а саме:

1) ч. 3 ст. 74 КК – при зворотній дії в часі закону, який в якості найбільш суворого основного покарання, який підлягає застосуванню до особи, передбачає пробаційний нагляд;

2) ст. 82 КК – при заміні невідбутої частини покарання (обмеження волі або позбавлення волі на певний строк) іншим більш м'яким видом покарання;

3) ч. 4 ст. 83 КК – при заміні невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням вагітній жінці або жінці, що народила дитину, у випадку смерті дитини або досягнення нею 3-річного віку.

Особливості звільнення від відбування пробаційного нагляду законодавством також не встановлені. Тому щодо цього виду покарання можуть застосовуватися тільки загальні підстави звільнення від покарання. Зокрема, *особа, яка засуджена до пробаційного нагляду, може бути звільнена від відбування цього виду покарання* з таких загальних підстав:

1) ч. 2 ст. 74 КК – у зв'язку з декриміналізацією вчиненого нею діяння;

2) ч. 3 ст. 74 КК – у зв'язку з відбуттям частини покарання, що перевищує санкцію нового більш м'якого закону;

3) п. 1 ч. 2 ст. 80 КК – у зв'язку із закінченням строку давності виконання обвинувального вироку (2 р.). Такий само 2-річний строк давності виконання обвинувального вироку встановлено й для неповнолітніх, засуджених до цього виду покарання (п. 1 ч. 3 ст. 106 КК);

4) ч. 1 ст. 84 КК – у зв'язку із психічною хворобою, що позбавляє особу можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними;

5) ч. 2 ст. 84 КК – у зв'язку з іншою тяжкою хворобою, що перешкоджає відбуванню покарання;

6) ст. 86 КК – на підставі закону про амністію;

7) ст. 87 КК – на підставі акту про помилування.

Натомість, *засуджений до пробаційного нагляду не може бути звільнений від відбування цього виду покарання з таких загальних підстав:*

1) ст. 75 КК – з випробуванням;

2) ст. 79 КК – з випробуванням вагітної жінки або жінки, що має дитину віком до семи років;

3) ст. 81 КК – умовно-достроково;

4) ст. 81-1 КК – умовно-достроково для проходження військової служби;

5) ст. 83 КК – у зв'язку з виявленням вагітності або народженням дитини під час відбування покарання;

6) ст. 84-1 КК – у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого;

7) ст. 104 КК – з випробуванням неповнолітнього;

8) ст. 107 КК – умовно-достроково неповнолітнього.

Вплив на погашення і зняття судимості цього виду покарання є таким же, як і в інших видів покарань, що не є штрафом чи позбавленням волі. Водночас, вид кримінального правопорушення, за яке було призначено пробаційний нагляд, та вік особи на час його вчинення, впливають на

визначення моменту погашення судимості. Зокрема:

1) якщо цей вид покарання було призначено *повнолітній особі за кримінальний проступок*, то вона вважатиметься судимою протягом усього строку його відбування; якщо строк додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю перевищуватиме строк пробаційного нагляду (див. ч. 3 ст. 55 КК), – то й протягом строку цього додаткового покарання; судимість такої особи буде погашена з моменту повного відбуття і основного, і додаткового покарання (п. 2-1 ст. 89 КК);

2) якщо цей вид покарання було призначено *повнолітній особі за злочин будь-якої категорії тяжкості*, то судимість такої особи буде погашена через 1 рік з дня відбуття нею і основного, і додаткового покарання (п. 5 ст. 89 КК);

3) якщо цей вид покарання було призначено *особі за кримінальне правопорушення, вчинене нею до досягнення повноліття*, то незалежно від виду цього кримінального правопорушення судимість такої особи буде погашена з дня відбуття нею і основного, і додаткового покарання (п. 1 ч. 2 ст. 108 КК).

Зняття судимості з осіб, які відбули покарання у виді пробаційного нагляду, ст. 91 і ч. 3 ст. 108 КК не передбачене.

Відповідальність за ухилення від відбування пробаційного нагляду встановлена ч. 3 ст. 389 КК, відповідно до якої «Ухилення засудженого від відбування покарання у виді пробаційного нагляду – карається обмеженням волі на строк до трьох років».

Суб'єкт цього кримінального правопорушення є спеціальним: це фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку і при тому є засудженою. При цьому не має значення, чи цей вид покарання був призначений їй вироком суду під час засудження, чи застосований в порядку заміни на підставі ч. 3 ст. 74, ст. 82 чи ч. 4 ст. 83 КК. Попри те, що цей вид покарання може бути застосований до неповнолітнього з 14 років, відповідальність за ухилення від його відбування настає лише з 16 років.

Об'єктом цього кримінального правопорушення є встановлений законодавством порядок виконання покарань.

Об'єктивна сторона визначена словами закону «ухилення ... від відбування покарання у виді пробаційного нагляду». Частиною 3 ст. 49-3 КВК визначено, що «Ухиленням від відбування покарання у виді пробаційного нагляду є систематичне невиконання засудженим обов'язків, передбачених статтею 49-1 цього Кодексу, або вчинення адміністративних правопорушень, зникнення з місця проживання, створення умисних перешкод для функціонування електронного засобу контролю та нагляду. Систематичним вважається невиконання без поважних причин три і більше разів обов'язків, передбачених статтею 49-1 цього Кодексу, покладених на особу рішенням суду, або вчинення трьох і більше адміністративних правопорушень». Склад цього кримінального правопорушення є формальним, тому воно є закінченим з моменту:

1) невиконання засудженим втретє будь-якого з його обов'язків, передбачених ч. 3 ст. 49-1 КВК, а саме: обов'язків, покладених вироком суду відповідно до ст. 59-1 КК, або обов'язку з'являтися за викликом до уповноваженого органу з питань пробації;

2) вчинення засудженим втретє адміністративного правопорушення, за умови, що всі три адміністративні правопорушення вчинені в межах строків, встановлених ст. 38 і 39 КпАП;

3) зникнення з місця проживання; або

4) створення умисних перешкод для функціонування електронного засобу контролю та нагляду.

Суб'єктивна сторона цього кримінального правопорушення має обов'язкову ознаку вини у формі прямого умислу, при якому особа усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, в якому полягає ухилення від відбування пробаційного нагляду, і бажає вчинити це діяння. Крім того, обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього кримінального

правопорушення є також і мета – ухилитися від відбування покарання. Умисне вчинення діянь, які охоплюються об'єктивною стороною, але без указаної мети, має виключати кримінальну відповідальність за ч. 3 ст. 389 КК. Наприклад, якщо особа умисно створила перешкоди для функціонування електронного засобу контролю та нагляду не з метою ухилитися від відбування цього виду покарання, а з будь-якою іншою метою, її діяння має бути кваліфіковане лише як знищення чи пошкодження державного майна, а не як ухилення від відбування покарання. Мотив не є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього кримінального правопорушення.

Карається ухилення від відбування пробаційного нагляду безальтернативно обмеженням волі на строк до 3 років. Тому у разі, якщо від пробаційного нагляду ухиляється неповнолітній, вагітна жінка, жінка, яка має дитину віком до чотирнадцяти років, особа, яка досягла пенсійного віку, військовослужбовець строкової служби або особа з інвалідністю I чи II групи, суд також має керуватися вже згаданим вище абз. 7 п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24.10.2003.

Висновки. Викладене дає підстави двояко оцінити пробаційний нагляд як новелу кримінального законодавства. З одного боку (*de lege lata*), спроба законодавця запровадити новий вид покарання, не пов'язаний з ізоляцією особи від суспільства, виявилася достатньо спірною. Хочеться сподіватися, що догматичний аналіз, який наданий цим новелам у цій статті, стане хоч мінімальним кроком до їх подальшого пізнання і, можливо, чимось допоможе судам в їх практичному застосуванні. З іншого боку (*de lege ferenda*), зусилля законодавця у напрямку реформування системи покарань мають вітатися. Під цим кутом зору впровадження пробаційного нагляду має розглядатися як апробація перспективного покарання у виді обмеження свободи, що передбачене проектом нового КК України. Так чи інакше, але подальшим завданням науки кримінального права, безумовно, є поглиблення пізнання в царині елементного складу системи покарань.

Список використаних джерел

1. Case of De Tommaso v. Italy (Application no. 43395/09): judgment, 23 February 2017. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171804>.
2. Case of Guzzardi v. Italy (Application no. 7367/76): judgment, 6 November 1980. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57498>.
3. Балобанова Д. О. Доцільність впровадження пробаційного нагляду як виду покарання. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 26–27 жовт. 2023 р.) / упоряд. І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 12–17.
4. Білас Я. Ю. Пробаційний нагляд: новий вид основного покарання в Україні V. неновий вид основного покарання в Латвійській Республіці. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 248–256.
5. В'юнник М. В. Спеціальні види покарань за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 20 с.
6. Євдокімова О. В. Деякі проблемні питання пробаційного нагляду як виду покарання. *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 23 листоп. 2023 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 84–87.
7. Євдокімова О. В. Проблеми удосконалення видів покарань в умовах воєнного стану. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 26–27 жовт. 2023 р.) / упоряд. І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 109–114.
8. Луцький Т. М. Пробаційний нагляд в системі покарань Кримінального кодексу України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2024. № 4 (74). С. 75–80.
9. Новікова К. А. Обмеження волі як вид покарання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. 20 с.
10. Оробець К. М. Пробаційний нагляд – новий вид покарання в Україні: аналіз законодавчої реформи як напрямку кримінально-правової політики з точки зору аксіологічного підходу. *Актуальні питання у сучасній науці* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»). 2023. № 11 (17). С. 653–662.
11. Оробець К. М. Покарання у виді пробаційного нагляду: особливості призначення та виконання. *Наука і техніка сьогодні*. (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»). 2024. № 1 (29). С. 147–160.
12. Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву України:

монографія. Харків: ФІНН, 2009. 344 с.

13. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень. Харків: Право, 2020. 720 с.

14. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань: Закон України від 23 серпня 2023 р. № 3342-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#n10>.

15. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленум Верховного Суду України від 24.10.2003 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>.

16. Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія / Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В. та ін. За заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2024. 494 с.

REFERENCES

1. Case of De Tommaso v. Italy (Application no. 43395/09): judgment, 23 February 2017. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171804>.

2. Case of Guzzardi v. Italy (Application no. 7367/76): judgment, 6 November 1980. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57498>.

3. Balobanova, D.O. (2023). Dotsilnist vprovadzhennia probatsiinoho nahliadu yak vydu pokarannia. *Ukrainska voienna ta povoienna kryminalna yustytisia: materialy IX (XXII) Lvivskoho forumu kryminalnoi yustytisii (26–27 zhovt. 2023 r.) / uporiad. I. B. Hazdaika-Vasylyshyn. Lviv: LvDUVS, 12–17 [in Ukrainian].*

4. Bilas, Ya.Yu. (2023). Probatsiinyi nahliad: novyi vyd osnovnoho pokarannia v Ukraini V. nenovyi vyd osnovnoho pokarannia v Latviiskii Respublitsi. *Pravo i suspilstvo*, 6, 248–256 [in Ukrainian].

5. Viunyk, M.V. (2021). Spetsialni vydy pokaran za kryminalnym pravom Ukrainy. PhD Thesis. Kharkiv: Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho [in Ukrainian].

6. Yevdokimova, O.V. (2023). Deiaki problemni pytannia probatsiinoho nahliadu yak vydu pokarannia. *Aktualni problemy kryminalnoho prava: materialy XII Vseukr. nauk.-teoret. konf., prysviach. pamiati prof. P. P. Mykhailenka (Kyiv, 23 lystop. 2023) / redkol.: V.V. Cherniei, S.D. Husariev, S.S. Cherniavskyi et al. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 84–87 [in Ukrainian].*

7. Yevdokimova, O.V. (2023). Problemy udoskonalennia vydiv pokaran v umovakh voiennoho stanu. *Ukrainska voienna ta povoienna kryminalna yustytisia: materialy IKh (KhKhII) Lvivskoho forumu kryminalnoi yustytisii (Lviv, 26–27 zhovt. 2023) / uporiad. I. B. Hazdaika-Vasylyshyn. Lviv: LvDUVS, 109–114 [in Ukrainian].*

8. Lutsnyi, T.M. (2024). Probatsiinyi nahliad v systemi pokaran Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*.

Seriia: «Iurydychni nauky», 4 (74), 75–80 [in Ukrainian].

9. Novikova, K.A. (2015). *Obmezhennia voli yak vyd pokarannia*. PhD Thesis. Kharkiv: Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho [in Ukrainian].

10. Orobets, K.M. (2023). *Probatsiinyi nahliad – novyi vyd pokarannia v Ukraini: analiz zakonodavchoi reformy yak napriamku kryminalno-pravovoi polityky z tochky zoru aksiolohichnoho pidkhopu*. *Aktualni pytannia u suchasni nauksi (Seriia «Pedahohika», Seriia «Pravo», Seriia Ekonomika», Seriia «Derzhavne upravlinnia», Seriia «Tekhnika», Seriia «Istoriia ta arkheolohiia»)*, 11 (17), 653–662 [in Ukrainian].

11. Orobets, K.M. (2024). *Pokarannia u vydi probatsiinoho nahliadu: osoblyvosti pryznachennia ta vykonannia*. *Nauka i tekhnika sohodni. (Seriia «Pedahohika», Seriia «Pravo», Seriia «Ekonomika», Seriia «Fizyko-matematychni nauky», Seriia «Tekhnika»)*, 1 (29), 147–160 [in Ukrainian].

12. Ponomarenko, Yu.A. (2009). *Vidy nakazaniy po ugolovnomu pravu Ukrainy*. Kharkiv: FINN [in russian].

13. Ponomarenko, Yu.A. (2020). *Zahalna teoriia vyznachennia karanosti kryminalnykh pravoporushen*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

14. *Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho, Kryminalnoho protsesualnoho kodeksiv Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia vydiv kryminalnykh pokaran: Zakon Ukrainy vid 23 serpnia 2023 r. № 3342-IX*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#n10> [in Ukrainian].

15. *Pro praktyku pryznachennia sudamy kryminalnoho pokarannia: Postanova Plenum Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 24.10.2003 № 7*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text> [in Ukrainian].

16. Andrushko, P.P., Bakumov, O.S., & Baulin, Yu.V. et al. (2024). *Proiekt novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: peredumovy rozrobky, kontseptualni zasady, osnovni polozhennia / Yu.V. Baulin, M.I. Khavroniuk (Eds.)*. Kyiv: Kompaniia VAITE [in Ukrainian].

Ponomarenko Yu. A. Probation supervision as a type of punishment under the criminal law of Ukraine

The article is devoted to the dogmatic analysis of the provisions on probation supervision as a new type of punishment under the criminal law of Ukraine. Using the previously proposed algorithm for studying each individual type of punishment, the author consistently examines such characteristics of probation supervision as: the content of its legal restrictions; concept; duration; the range of persons to whom it may be applied; peculiarities of its establishment in sanctions; peculiarities of appointment; peculiarities of appointment to minors; peculiarities of substitution; peculiarities of release from probation; impact on the expungement and removal of a criminal record; criminal liability for evasion of probation supervision.

Based on the results of the analysis, the author describes each of these characteristics of probation supervision and shows the systemic links between the

provisions on this type of punishment and other provisions of the Criminal Code of Ukraine. The author emphasises the need to abandon the use of this type of punishment in sanctions for serious crimes, as well as in sanctions for criminal offences for which probation is not allowed. The author formulates recommendations for judicial practice regarding the application of probation supervision when it is imposed for a single criminal offence, as well as for a combination of criminal offences or a set of sentences.

The article also describes the possibilities of using probation supervision as a substitute or commutative punishment on all grounds provided for by the Criminal Code, as well as the possibilities for release from probation under each ground provided for by the Criminal Code. The author identifies the peculiarities of expungement of a criminal record for persons who have served a sentence in the form of probation supervision. For the first time in the literature, the author examines the issue of criminal liability for evasion of probation supervision and provides an interpretation of all elements of the criminal offence under Part 3 of Article 389 of the CC.

Based on the results of the study, the author identifies and describes a number of legislative shortcomings in the legal regulation of probation supervision and suggests ways to address them.

Key words: *criminal law; criminal offence; criminal liability; penal system; probation supervision; sentencing; exemption from punishment; substitution of punishment.*